

Pandemi Sonrası Dönemde Çocukların Sosyal Becerilerini Artırmak: Genel Bir Bakış

Increasing the Social Skills of Children in the Post-Pandemic Era: An Overview

Berkay Dökel Deniz Kabasakal
Uzman Aile Danışmanı., İzmir, Türkiye
Öğrenci., Yaşar Üniversitesi, İzmir, Türkiye

ÖZET

Covid-19 pandemi süreciyle birlikte tüm dünyada ve ülkemizde pek çok alanda salgının olumsuz etkileri yaşanmıştır. Salgın sürecinden en çok etkilenen gruplardan biri hiç şüphesiz ki çocuklar olmuştur. Pandemi sürecinde yetişkinler kadar çocuklarında yaşamında önemli değişiklikler olmuş ve önemli bir sosyalleşme alanı olan okuldan uzak kalmışlardır. Çocukların okullardan ve yüz yüze eğitimden uzak kalması sosyal beceri düzeylerini etkilemiştir. Ekran başında eğitim görmeye devam eden çocukların arkadaşları ile sosyalleşmeleri yine ekranlar tarafından gerçekleştirilmek zorunda kalmış ve süreçte çocuklar akranları ile fiziksel olarak yan yana gelemenden ve fiziksel oyunlardan uzak olarak bir yıldan fazla süre geçirmek zorunda kalmıştır.

Pandemi sonrası süreçte çocuklarda özellikle; iletişim kurma, oyun kurma, arkadaşlarını dinleme, birlikte hareket etme, empati kurmada zorlanma gibi pek çok durum ortaya çıkmıştır. Okullarda yüz yüze eğitim başlaması ile uyum çalışmalarında öncelikle çalışılması gereken konulardan biri olarak sosyal beceri ön plana çıkmıştır. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı pandemi sonrası süreçte çocukların sosyal becerilerini inceleyen ve artırmak için sosyal beceri programları uygulayan araştırmaların belirli özellikleri açısından gözden geçirilmesidir. Çalışmada içerik analizi ve kategorik çözümleme tekniği kullanılmıştır. Google Akademik, ProQuest, Ulusal Tez Merkezi ve ScienceDirect veri tabanlarında social skills / sosyal beceriler, social skills training ve social skills program anahtar kelimeleri ile yürütülen literatür taraması sonucunda konuyla ilişkili toplam 10 adet araştırmaya ulaşılmıştır. Pandemi sonrası süreç ele alındığından 2020-2022 yılları arasında yapılmış makale, doktora tezi ve yüksek lisans tezi türündeki araştırmalar çalışmada dahil edilmiştir. İlgili araştırmalar; çalışma grubu, çalışmanın yürütüldüğü ülke / bölge, çalışmada ele alınan değişkenler, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, veri analizi süreci ve araştırma sonuçları bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi; Sosyal Beceri; Sosyal Beceri Eğitimi

ABSTRACT

Along with the Covid-19 pandemic process, the negative effects of the epidemic have been experienced in many areas all over the world and in our country. Undoubtedly, one of the groups most affected by the epidemic process has been children. During the pandemic process, there have been important changes in the lives of children as well as adults and they have been away from school, which is an important socialization area. The fact that children are away from schools and face-to-face education has affected their social skill levels. The socialization of the children, who continue to be educated on the screen, with their friends had to be carried out by the screens again, and in the process, the children had to spend more than a year without being physically side by side with their peers and away from physical games.

In the post-pandemic period, especially in children, difficulties were observed in many areas such as communicating, playing, listening to friends, acting together and empathizing. With the start of face-to-face education in schools, social skills have come to the fore as one of the subjects that should be studied first in adaptation studies. From this point of view, the aim of the study is to review the researches that examine the social skills of children in the post-pandemic period and apply social skills programs to increase them in terms of certain characteristics. Content analysis and categorical analysis techniques were used in the study. As a result of the literature search conducted with the social skills, social skills training and social skills program keywords in Google Academic, ProQuest, Ulusal Tez Merkezi and ScienceDirect databases, a total of 10 studies related to the subject were reached. Since the post-pandemic process is discussed, researches such as articles, doctoral thesis and master's thesis made between 2020-2022 were included in the study. Related researches was examined in terms of study groups, the country/region where the study was conducted, the variables covered in the study, research method, data collection tools, data analysis process and research results.

Keywords: Pandemic; Social Skills, Social Skills Training

1. GİRİŞ

Covid 19 pandemi süreciyle birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de pek çok alanda salgının olumsuz etkileri yaşanmıştır. Pandemi sürecinde yetişkinler kadar çocuklarında yaşamında önemli değişiklikler olmuştur. Salgın sürecinden en çok etkilenen alanlardan biri hiç şüphesiz ki eğitim alanı olmuştur. Ekran başında ve online eğitim görmeye devam eden çocukların arkadaşları ile sosyalleşmeleri yine online gerçekleştirilmek zorunda kalmış ve süreçte çocuklar akranları ile fiziksel olarak yan yana gelemenden ve fiziksel oyunlardan uzak olarak bir yıldan fazla süre geçirmişlerdir. Önemli bir sosyalleşme alanları olan okuldan uzak kalmışlardır. Pandemi sürecinde çocukların sosyal becerileri ile ilgili yapılan çalışmalarla da bu alandaki yetersizliklere vurgu yapılmıştır (Günindi, 2022; Janssen ve ark., 2020). Çocuklarda iletişim, oyun kurma, akran uyumu gibi pek çok alanda öğretmenleri, arkadaşları ve sosyal çevrelerinden uzak kalmaları nedeniyle sorunlar ortaya çıkmıştır (Di Giorgio ve ark., 2021; Shorer ve Leibovich, 2020). Okullarda yüzyüze eğitimin başlaması ile uyum çalışmalarında öncelikle çalışılması gereken konulardan biri olarak sosyal beceri kazanımları önem arz etmektedir.

Sosyal beceriler, kişilerarası ilişkilerde önemli bir bileşendir. Bu beceriler bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygu, düşünce ve davranışlarını anlaması, ardından duruma uygun bir davranışta bulunmasını içermektedir (Bacanlı, 2014). Özellikle çocukların sosyal gelişimleri açısından sosyal yeterliliklerini kazanmalarında belirleyici konumdadırlar (Tagay, Baydan ve Acar, 2010). Sosyal beceriler çocukların yaşlarına uyumunu arttırmakta ve sosyal süreçlerde davranışlarının sonuçlarını öngörebilmesini sağlamaktadır. Bu beceriler aile, komşular, yakın çevre dışında okulda da gelişmektedir. Eğitim ortamlarında yaşlarıyla beraber çocuklar akademik becerilerini geliştirmenin yanı sıra sosyal becerilerini de geliştirmektedir. Bu nedenle eğitim ortamları tüm öğrenciler için sosyal becerileri de kapsayan

geniş bir öğrenme alanı oluşturmaktadır. Sosyal becerileri gelişen çocukların sosyal gelişimini sağlıklı tamamlaması beklenen bir durumdur. Bu çocuklar ilerleyen yıllarda da sosyal açıdan uyumlu bireyler olmaktadır (Aslan, 2008; Kabasakal ve Çelik, 2010; Samancı ve Diş, 2014). Bunun yanı sıra sosyal becerileri kazandırmanın yollarından biri de sosyal beceri eğitim programlarıdır.

Sosyal beceri programları çocuk ve ergenlerde pek çok becerinin geliştirilmesi ve bazı sorunlara yardım amacıyla birçok çalışmada kullanılmıştır. Sosyal Beceri eğitim programları ortaokul öğrencilerinde sosyal beceri düzeyini artırma (Tagay, Baydan ve Acar, 2010), sosyal duygusal öğrenme yeterliliklerini artırma (Totan ve Kabasakal, 2012), sosyal kaygının giderilmesi (Mercan ve Yavuzer, 2017); ilkokul öğrencilerinde sosyal uyum düzeylerini artırma (Kabasakal ve Çelik, 2010) amacıyla kullanılmışlardır. Bu programlarda drama, rol yapma, oyun, etkinlikler, grup çalışması başta olmak üzere pek çok yöntem, teknik ve etkinlikten yararlanılmıştır (Samancı ve Uçan, 2017). Covid-19 pandemi sürecinde sosyal izolasyon nedeniyle çocuklarda oluşan sosyal beceri yetersizliklerinin giderilmesinde sosyal beceri eğitim programlarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, pandemi sonrası süreçte çocukların sosyal becerilerini inceleyen ve arttırmak için sosyal beceri programları uygulayan araştırmaların belirli özellikleri açısından gözden geçirilmesidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi ve kategorik çözümlene tekniği kullanılmıştır. Kategorik çözümlene elde edilen verinin daha küçük birimlere ayrılmasını ve planlanmış olan veya analiz sürecinde karar verilen ölçütler çerçevesinde kategorilere ayrılmasını sağlamaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

2.2. Evren ve Örneklem

Google Akademik, ProQuest, Ulusal Tez Merkezi ve ScienceDirect veri tabanlarında *social skills / sosyal beceriler, social skills training ve social skills* program anahtar kelimeleri ile yürütülen literatür taraması sonucunda konuyla ilişkili toplam 10 adet araştırmaya ulaşılmıştır. Pandemi sonrası süreç ele alındığından 2020-2022 yılları arasında yapılmış makale, doktora tezi ve yüksek lisans tezi türündeki araştırmalar çalışmaya dahil edilmiştir. İlgili araştırmalar; çalışma grubu, çalışmanın yürütüldüğü ülke / bölge, çalışmada ele alınan değişkenler, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, veri analizi süreci ve araştırma sonuçları bakımından incelenmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmada Ele Alınan Çalışmalar Hakkında Genel Bilgiler

Kod	Çalışma İsmi	Yazar(lar) ve Yıl	Çalışma Grubu	Ülke	Değişkenler	Araştırma Yöntemi	Veri Toplama Araçları	Veri Analiz Yöntemi	Yayın Türü
1	Eğitilebilir Zihinsel Kısıtlılığı Olan Çocukların Sosyal Beceri Gelişimlerine Uyarlanmış Eğitsel Oyun Uygulamalarının Etkisi	Büşra Süngü (2020)	Ortaokul düzeyinde eğitim gören özel gereksinimli çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, İletişim becerileri, İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, Grupla iş yapabilme becerileri, Duygusal beceriler	Nicel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği (7-12), Sosyal Beceri Analizi Gözlem Formu, Uyarlanmış Eğitsel Oyun Programı	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Spearman Sıra Farkları Korelasyon Analizi	Doktora Tezi
2	Okul Öncesi Dönemde Sosyal İçerik İçin Hazırlanan Sosyal Beceri Tabanlı Erken Müdahale Programının Etkisi	Fatime Sabahat Işıktekiner (2022)	Okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Oyun davranışı, Sosyal tercih, Sosyal yetkinlik, Sosyal davranış	Nicel+Nitel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Demografik Bilgi Formu, Gözlem, Çocuk Sosyal Tercih Ölçeği-3 (ÇSTÖ-3), Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği (SYDD-30), 36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeği, Sosyal Beceri Tabanlı Erken	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Mann Whitney U Testi, Friedman Testi, İçerik analizi	Doktora Tezi

Müdahale
Programı

3	Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocuklara Uygulanan Dijital Oyun Destekli Sosyal Beceri Eğitim Programının Sosyal Beceri Kazanımına Etkisi	Adeviye İnci Akyel (2020)	Okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Sosyal beceri kazanımı, Duygu yönetme becerileri, Akademik destek becerileri, Arkadaşlık becerileri	Nicel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Kişisel Bilgi Formu, Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği-OSBED, Öğretmen Değerlendirme Formu, Dijital Oyun Destekli Sosyal Beceri Eğitim Programı	Shapiro-Wilk Testi, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Mann Whitney U Testi,	Yüksek Lisans Tezi
4	Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların Dil Gelişimine Etkisi (Özel Bir Anaokulu Örneği)	Gamze Acıbal (2020)	Okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Dil gelişimi ve becerileri,	Nicel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Kişisel Bilgi Formu, Peabody Resim Kelime Testi, Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programı	Tekrarlı Ölçümler İçin ANOVA, Kolmogorov Smirnov Normallik Testi,	Yüksek Lisans Tezi
5	Oyun Temelli Sosyal Beceri Geliştirme Programının Koruyucu Bakım Altındaki 6 Yaş Çocukların Sosyal Beceri ve Duygu Düzenleme Düzeyine Etkisi	Beliz Aksakal (2020)	Koruyucu bakım altında olan 6 yaşındaki çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Sosyal beceriler, Duygu düzenleme becerileri	Nicel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ, 4-6 Yaş), Duygu Ayarlama Ölçeği, Oyun Temelli Sosyal Beceri Geliştirme Programı	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, Mann Whitney U Testi	Yüksek Lisans Tezi
6	Randomized Controlled Trial of a Video Gaming-Based Social Skills Program for Children on the Autism Spectrum	Renaë Beaumont, Hugh Walker, Jonathan Weiss ve Kate Sofronoff (2021)	Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklar	Avustralya	Demografik değişkenler, Sosyal beceriler, Anksiyete, Davranış örüntüleri, Duygu düzenleme becerisi	Nicel	Demografik Bilgi Formu Social Skills Questionnaire (SSQ), Emotion Regulation and Social Skills Questionnaire (ERSSQ), Spence Children's Anxiety Scale-Parent (SCAS-P), Eyberg Child Behavior Inventory-Parent (ECBI), Videogame-Based Social Skills Program -Secret Agent Society (SAS)	ANOVA, Ki-kare testi, t Testi	Makale

7	Sosyal Beceri Eğitimi Programının Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkililiğinin İncelenmesi	Gizem Yağmur Değirmenci (2022)	İlkokul düzeyinde eğitim gören ve öğrenme güçlüğüne sahip olan çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Sosyal beceriler, Problem davranışlar, Akademik yeterlilik	Nicel+Nitel (Öntest-sontest kontrol grupsuz deneysel yöntem)	Demografik Bilgi Formu, Gözlem, Derinlemesine görüşme, Sosyometri, Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi Öğretmen ve Ebeveyn Formu (SBDS), Okul Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Müdahale Programı	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi, İçerik analizi	Doktora Tezi
8	Sosyal Beceri Temelli Etkinliklerin İlkokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşüncelerine ve Empatik Eğilimlerine Etkisi	Merve Saygın (2022)	İlkokul 4. sınıfa devam eden çocuklar	Türkiye	Demografik değişkenler, Sosyal beceriler, Eleştirel düşünme becerisi, Empatik eğilim	Nicel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Kişisel Bilgi Formu, Çocuklarda Sosyal Beceri Ölçeği (ÇSBÖ), Eleştirel Düşünme Algı Ölçeği, KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği,	ANCOVA, Shapiro-Wilk Testi, Kolmogorov Smirnov Normallik Testi, Mann Whitney U Testi, Bağımlı Gruplar t Testi	Yüksek Lisans Tezi
9	The Effectiveness of a School-Based Social Cognitive Intervention on the Social Participation of Chinese Children with Autism	Phoebe P. Cheung, Ted Brown, Mong-lin Yu ve Andrew M. H. Siu (2020)	Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklar	Hong Kong	Demografik değişkenler, Sosyal biliş, Sosyal beceriler, Bilişsel beceriler	Nicel+Nitel (Öntest-sontest kontrol gruplu deneysel yöntem)	Chinese version of the Social Skills Improvement System Rating Scales (SSIS-RS-C), Goal Attainment Scaling (GAS), The Strange Stories Test, The Theory of Mind Inventory (Second Edition), Theory Of Mind-Based Social Skills Program	ANOVA, İçerik Analizi,	Makale
10	Virtual Reality-Based Social Skills Training for Children With Autism Spectrum Disorder	Fengfeng Ke, Jewoong Moon ve Zlatko Sokolij (2020)	Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklar	Amerika Birleşik Devletleri	Demografik değişkenler, İletişim becerileri	Nicel+Nitel	Gözlem, Ekran kaydı, The Social Communication Questionnaire (SCQ), Social Skills Questionnaire (SSQ), VR (Sanal gerçeklik) temelli sosyal etkileşim aktiviteleri (OpenSimulator üzerinden)	t Testi, Görsel veri analizi, Karşılaştırmalı çapraz-durum analizi	Makale

Ele alınan çalışmalarda demografik değişkenlerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Çalışmaların farklılık gösteren değişkenleri Tablo 2.'de verilmektedir. Farklılık gösteren değişkenlerin, sosyal beceri temelli çalışmalarda farklı bakış açılarının nasıl ele alındığını ortaya koyması yönünden önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. Çalışmaların Değişkenler Açısından Dağılımı

Değişkenler	Sayı	Frekans (%)
İletişim becerileri	3	30
Duygusal beceriler ve duygu düzenleme / yönetme becerileri	4	40
Davranış örüntüleri / problem davranışlar	2	20
Akademik beceriler	2	20
Dil gelişimi	1	10
Oyun davranışı	1	10
Eleştirel düşünme becerisi	1	10
Empatik eğilim	1	10

3.1. Değişkenler Açısından Bulgular

3.1.1. İletişim Becerileri Değişkeni Açısından Bulgular

Süngü (2020), ortaokul düzeyinde eğitim gören özel gereksinimli çocuklar ile yürüttüğü çalışmasında Uyarlanmış Eğitsel Oyun Programı'nın çocukların temel iletişim becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kontrol ve deney grupları arasındaki bulgularda programın uygulandığı çocukların konuşma ve temel iletişim ifadelerini kullanmada ilerleme katettiği görülmektedir. Program sonucunda özel gereksinimli çocukların iletişim becerilerinin gelişmesi sonucu sosyal becerilerinde de ilerleme olduğu vurgulanmaktadır. Ke, Moon ve Sokolickj (2022) ise otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklarda uyguladıkları VR (sanal gerçeklik) temelli müdahale programının çocukların iletişim becerilerinde anlamlı düzeyde olmasa da istatistiksel olarak anlamlı bir gelişime neden olduğunu belirtmektedir. Cheung, Brown, Yu ve Siu (2020) da otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklarla bir program yürütmüş ve benzer sonuçlara ulaşmıştır.

3.1.2. Duygusal Beceriler ve Duygu Düzenleme / Yönetme Becerileri Değişkenleri Açısından Bulgular

Beaumont, Walker, Weiss ve Sofronoff (2021) otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklarla video oyunu temelli bir program ile sosyal becerileri geliştirmeyi hedefledikleri çalışmalarında çocukların duygu düzenleme becerilerinin anlamlı düzeyde gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Süngü (2020) özel gereksinimli çocuklarla ve Akyel (2020) okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklarda uyguladıkları program sonucunda benzer bir sonuca ulaşmıştır. Bu bulguların aksine Aksakal (2020) ise koruyucu bakım altında olan 6 yaşındaki çocuklar ile yürüttüğü Oyun Temelli Sosyal Beceri Geliştirme Programı uygulaması sonucunda çocukların duygu düzenleme becerilerinde herhangi anlamlı bir değişime rastlamamıştır.

3.1.3. Akademik Beceriler Değişkeni Açısından Bulgular

Değirmenci (2022) ilkököl düzeyinde eğitim gören ve öğrenme güçlüğüne sahip olan çocuklarla olan çalışması sonucunda Okul Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Müdahale Programı'nın çocukların akademik yeterlilikleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Akyel (2020) ise çalışmasında uyguladığı program sonrası akademik anlamda bir iyileşme olduğunu belirtse de akademik açıdan kalıcı bir gelişmenin sağlanmadığı yine araştırma bulguları arasındadır.

3.1.4. Dil Gelişimi, Oyun Davranışı, Eleştirel Düşünme Becerisi ve Empatik Eğilim Değişkenleri Açısından Bulgular

Acıbal (2020) okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklarla yürüttüğü Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın dil gelişimini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Araştırmada programın uygulanmadığı kontrol grubunun dil gelişiminin programın uygulandığı deney grubuna göre daha az seviyede olduğu görülmektedir. Araştırmacı literatür ile benzer sonuçlar elde ettiğini belirtmektedir. Işıktekiner (2022) de okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklarda yürüttüğü çalışmada bir başka program olan Sosyal Beceri Tabanlı Erken Müdahale Programı'nı uygulamıştır. Program sonucunda çocukların oyun oynarken daha iş birliği içerisinde olduğu, oyunları daha rahat başlattığı ve sosyal oyun davranışları sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Saygın (2022) ilkököl 4. sınıfa devam eden çocuklara uyguladığı sosyal beceri temelli etkinlikler sonucunda çocukların eleştirel düşünme becerilerinde anlamlı bir farklılık / değişim görülmediğini ortaya koymaktadır. Ancak çocukların empatik eğilim düzeylerinde etkinlikler sonrası anlamlı bir farklılık görülmektedir. Programın çocukların empatik eğilimleri üzerinde orta düzeyde anlamlı bir etkiye sahip olduğu araştırmacı tarafından belirtilmektedir.

Ele alınan araştırmaların örneklemlerine göre frekans dağılımı aşağıda Tablo 3.'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Çalışmaların Örneklem Grubu Açısından Dağılımı

Örneklem Grubu	Sayı	Frekans (%)
Okul öncesi düzeyde eğitim gören çocuklar	3	30
Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocuklar	3	30
Özel gereksinimli çocuklar	2	20
İlkokul düzeyinde eğitim gören	2	20
Koruyucu bakım altında olan 6 yaşındaki çocuklar	1	10

Ele alınan çalışmaların hazırlandığı yıllara göre frekans dağılımı aşağıda Tablo 4.'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Sayı	Frekans (%)
2020	6	60
2021	1	10
2022	3	30

Ele alınan çalışmaların yayın türüne göre frekans dağılımı aşağıda Tablo 5.'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Sayı	Frekans (%)
Makale	3	30
Doktora Tezi	3	30
Yüksek Lisans Tezi	4	40

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Covid-19 pandemi süreci sonrasında çocukların sosyal becerilerini arttırmak amacı ile bir sosyal beceri eğitim programı uygulayan araştırmalar gözden geçirilmiştir. Ele alınan araştırmalarda birbirine paralel sonuçların elde edildiği yöntem ve örneklem grupları değişse de sosyal beceri eğitim programlarının işlevsel ve geliştirici bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Araştırmalarda demografik değişkenlerin (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile ile bilgiler vb.) yanı sıra sosyal beceri düzeyi, iletişim becerileri, duygusal beceriler, duygu düzenleme / yönetme becerileri, davranış örüntüleri, problem davranışlar, akademik beceriler, dil gelişimi, oyun davranışı, eleştirel düşünme becerisi ve empatik eğilim gibi çeşitli değişkenlerin incelendiği görülmektedir.

Pandemi süresince bir milyardan fazla çocuğun okuldan ve sosyal ortamlardan uzak kaldığı bilinmektedir. Bu süreç çocukların sosyal gelişimi açısından bazı yetersizliklere yol açabilmektedir (Günindi, 2022; Janssen ve ark., 2020). Sosyal beceri düzeyi attıkça çocukların sosyal uyum ve yetişkinlikteki uyumunun da arttığı bilinmektedir (Kabasakal ve Çelik,2010). Bununla birlikte sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin kişilerarası ilişkilerine olumlu katkı sağladığı, bu programlara katılan öğrencilerin daha az problem davranış sergilediği ve sosyal kaygı düzeylerinin azaldığı görülmüştür (Şimşek, 2011; Uzamaz, 2000; Verduyn, Lord, Forrest, 1990). Bu çalışmanın sunduğu verilerle ileride geliştirilecek ve uygulanacak sosyal beceri eğitim programları için araştırmacılara farklı perspektifler kazandıracığı düşünülmektedir.

4.1. Öneriler

1. Farklı yaş grupları için geliştirilecek sosyal beceri programlarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.
2. Farklı içerikte ve farklı ihtiyaçlar çerçevesinde yeni programlar geliştirilmelidir.
3. Okul Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarında sosyal beceri eğitiminin yer alması çocukların sosyal gelişimlerinin desteklenmesi açısından önemli görülmektedir.
4. Sosyal beceri eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması için yeni yöntemlerin ve teknolojilerin kullanılması kritik bir ehemmiyete sahiptir.
5. Özellikle özel gereksinimli çocuklarda sosyal beceri eğitim programlarının etkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda özel gereksinimli çocuklar için yeni sosyal beceri eğitim programlarının tasarlanması ve uygulanması etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Acıbal, G. (2020). *Oyun temelli sosyal beceri eğitiminin 60-72 aylık çocukların dil gelişimine etkisi* (Yayın No: 645822) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
2. Aksakal, B. (2020). *Oyun temelli sosyal beceri geliştirme programının koruyucu bakım altındaki 6 yaş çocukların sosyal beceri ve duygu düzenleme düzeyine etkisi* (Yayın No: 638412) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
3. Akyel, A. İ. (2020). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklara uygulanan dijital oyun destekli sosyal beceri eğitim programının sosyal beceri kazanımına etkisi* (Yayın No: 638097) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

4. Aslan, E. (2008). *Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve iş birliği davranışlarına etkisi*. (Yayın No: 227577) [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
5. Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi*. Pegem Akademi.
6. Beaumont, R., Walker, H., Weiss, J., & Sofronoff, K. (2021). Randomized controlled trial of a video gaming-based social skills program for children on the autism spectrum. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 51(10), 3637-3650.
7. Birkan, B., Çaka, A.İ., Pere, L. & Alaca, M. (2021). *MEB sosyal beceri ders kitabı* <https://orgm.meb.gov.tr/derskitaplari/ciltler/2kademe/2.kademesosyalbecerilerDK.pdf>
8. Brown, N. W. (2018). *Psychoeducational groups*. Roudledge.
9. Cheung, P. P., Brown, T., Yu, M. L., & Siu, A. M. (2021). The effectiveness of a school-based social cognitive intervention on the social participation of Chinese children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 51(6), 1894-1908.
10. Çivitçi, A. (2020). *Grup psikoeğitimi*. Pegem Akademi.
11. Değirmeci, G. Y. (2022). *Sosyal beceri eğitimi programının öğrenme güçlüğü olan çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkililiğinin incelenmesi* (Yayın No: 743891) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
12. Di Giorgio, E., Di Riso, D., Mioni, G., & Cellini, N. (2021). The interplay between mothers' and children behavioral and psychological factors during COVID-19: An Italian study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1(12), 1401-1412.
13. Günindi, Y. (2022). The effect of online education on children's social skills during the COVID-19 pandemic. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 14(5), 657-665.
14. Işıktekiner, F. S. (2022). *Okul öncesi dönemde sosyal içe dönük çocuklar için hazırlanan sosyal beceri tabanlı erken müdahale programının etkisi* (Yayın No: 753310) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
15. Janssen, L., Kullberg, M. J., Verkuil, B., van Zwieten, N., Wever, M., van Houtum, L., Wentholt, W., & Elzinga, B. M. (2020). Does the COVID-19 pandemic impact parents' and adolescents' well-being? An EMA-study on daily affect and parenting. *PLoS One*, 15(10), e0240962. doi:10.1371/journal.pone.0240962
16. Kabasakal, Z., & Çelik, N. (2010). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online*, 9(1), 203-212.
17. Ke, F., Moon, J., & Sokolij, Z. (2022). Virtual reality-based social skills training for children with autism spectrum disorder. *Journal of Special Education Technology*, 37(1), 49-62.
18. Mercan, Ç. S., & Yavuzer, H. (2007). Bilişsel-davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş sosyal beceri eğitiminin ergenlerin sosyal kaygı düzeyine etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1187-1202.
19. Samancı, O., & Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilköğretim öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2), 573-590.
20. Samancı, O., & Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
21. Saygın, M. (2022). *Sosyal beceri temelli etkinliklerin ilköğretim öğrencilerinin eleştirel düşüncelerine ve empatik eğilimlerine etkisi* (Yayın No: 727248) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
22. Shorer, M., & Leibovich, L. (2020). Young children's emotional stress reactions during the COVID-19 outbreak and their associations with parental emotion regulation and parental playfulness. *Early Child Development and Care*, 1(11). doi:10.1080/03004430.2020.1806830.
23. Süngü, B. (2020). *Eğitilebilir zihinsel kısıtlılığı olan çocukların sosyal beceri gelişimlerine uyarlanmış eğitsel oyun uygulamalarının etkisi* (Yayın No: 630751) [Doktora Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
24. Şimşek, H. (2011). *Sosyal beceriler grup rehberliği programının sosyal kaygı düzeyine etkisi* (Yayın No: 296492) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- 25.Tagay, Ö., Baydan, Y., & Voltan Acar, N. (2010). Sosyal beceri programının (BLOCKS) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(3), 19-28
- 26.Totan, T., & Kabasakal, Z. (2012). The effect of problem solving skills training on the social and emotional learning needs and abilities of 6 th grade students. *Ilkogretim Online*, 11(3), 813-828.
- 27.Uzamaz, F. (2020). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi* (Yayın No: 97340) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- 28.Verduyn, C. M., Lord, W., & Forrest, G. C. (1990). Social skills training in schools. *Journal of Adolescence* 13(3), 4-16.